

Gibljivost delcev na molekularni ravni

Kaj določa način “plavanja”?

- **Upor**, ki ga čuti “plavalec”:

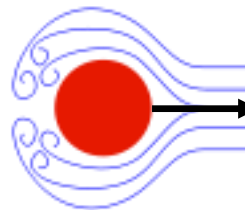
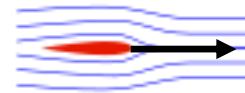
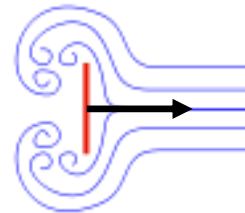
- zaradi vztrajnosti tekočine, ki jo odriva pred seboj

$$\propto \rho R^2 v^2$$

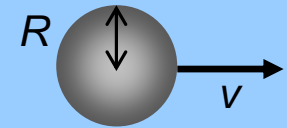
- zaradi viskoznosti tekočine, (vlečenje slojev tekočine, ki se prilepijo na površino)

$$\propto \eta R v$$

- Katera sila je pomembnejša?

ρ - gostota tekočine
 η - koef. viskoznosti

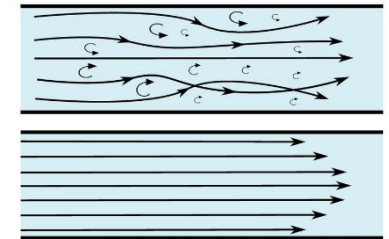
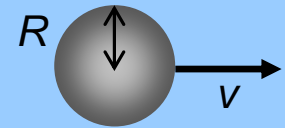
Kaj določa način “plavanja”?

- Odloča razmerje obeh sil (Reynoldsovo število Re):

$$\frac{\text{upor zaradi vztrajnosti tekočine}}{\text{upor zaradi viskoznosti tekočine}} \propto \frac{\rho R^2 v^2}{\eta R v} = \frac{\rho R v}{\eta} = Re$$

Re	prevladuje	upor	tok
> 1000	vztrajnost	$\propto v^2$	vrtnčenje, turbulenten
< 1	viskoznost	$\propto v$	brez vrtincev, laminaren

ρ - gostota tekočine
 η - koef. viskoznosti

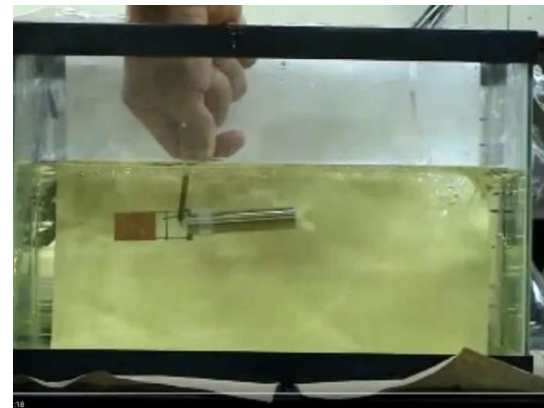
- Molekule in bakterije ne poznajo vztrajnosti!
 → Način plavanja mora biti drugačen

Kaj določa način “plavanja”?

$Re > 1000$

$Re < 1$

voda

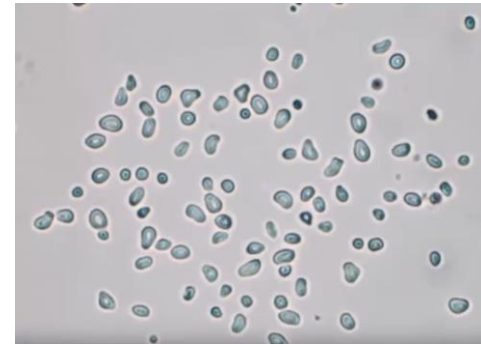
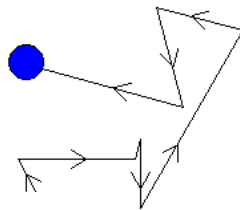

koruzni sirup

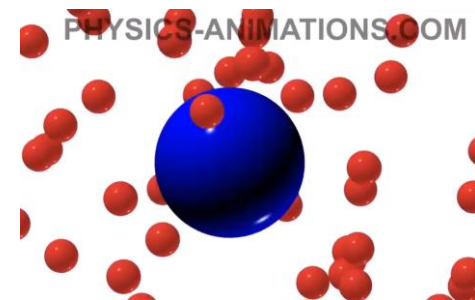
Kaj poganja gibanje molekul?

- Brownovo gibanje / difuzija

<https://youtu.be/R5t-oA796to>

- Difuzija je posledica trkov med molekulami s termično kinetično energijo ($\sim k_B T$)
- Poganja jo entropija v smeri večjega števila možnih stanj

<https://youtu.be/6VdMp46ZIL8>

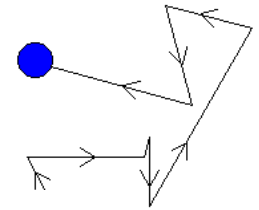

Difuzija

- Brownovo gibanje:

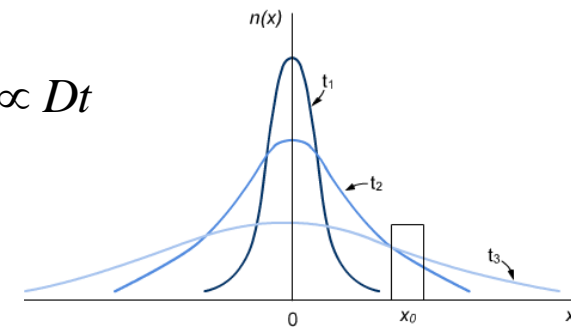
- Enako verjeten premik v vse smeri

- Povprečna razdalja, do koder pridejo delci
(D - koeficient difuzije, t - čas)

$$\langle x \rangle = 0$$

$$\langle x^2 \rangle \propto Dt$$

- Difuzija je na dolge razdalje zelo počasna!

čas

Difuzija

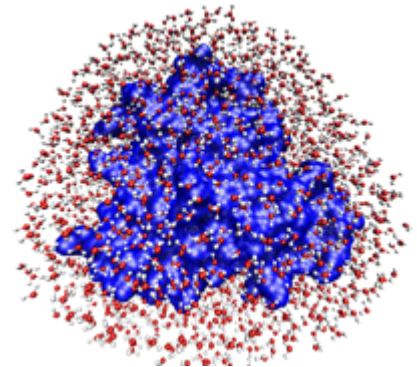

- Hitrost difuzije (difuzijski koeficient D) je odvisna od

- termične energije delcev
- velikosti in oblike delcev
- viskoznosti tekočine

$$D \propto \frac{k_B T}{\eta R}$$

- Izmerimo lahko le **efektivno velikost delcev** (skupaj s hidratacijskim plaščem): „hidrodinamski radij“

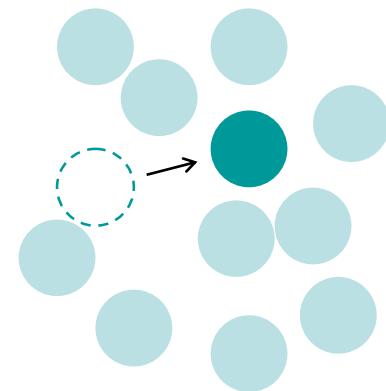
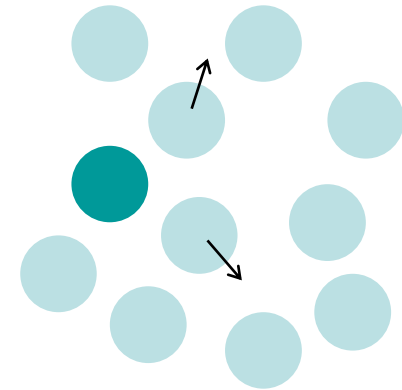

- Za kroglaste molekule:
→ D se z M spreminja počasi!

$$R \propto V^{1/3} \propto M^{1/3}$$
$$D \propto M^{-1/3}$$

Difuzija majhnih molekul

- Viskoznost je makroskopski parameter, zato ni primeren za opis gibanja molekul, primerljivih z velikostjo molekul topila ($m_1 < 100$ Da)!
- Tako majhni delci iščejo prazen prostor, ki se naključno pojavi med molekulami topila („wait-and-hop“)

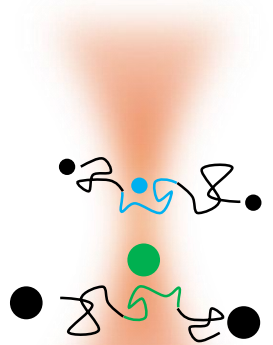

Kako lahko *izmerimo* hitrost difuzije molekul oz. delcev v raztopini ali celici?

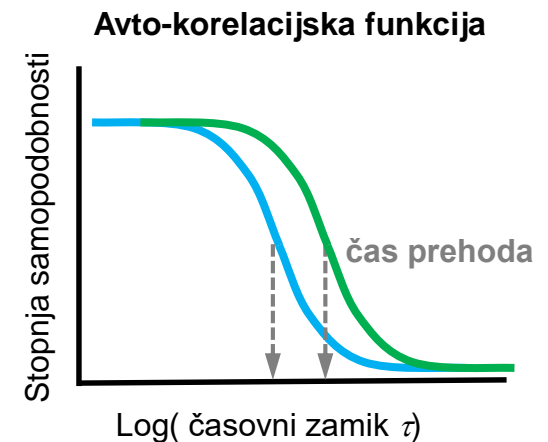
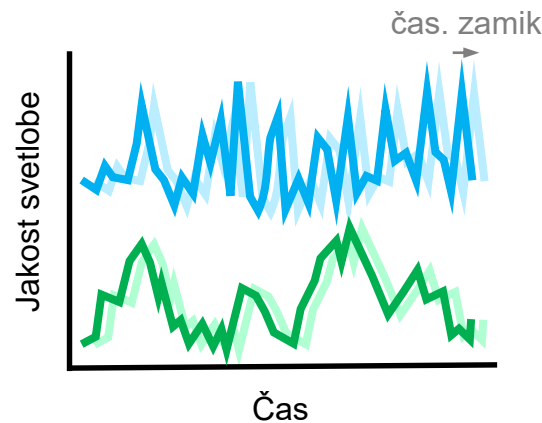
Korelacijske spektroskopije

- Sipanje svetlobe: PCS = Photon Correlation Spectroscopy oz. DLS = Dynamic Light Scattering
- Fluorescenca: FCS = Fluorescence Correlation Spectroscopy

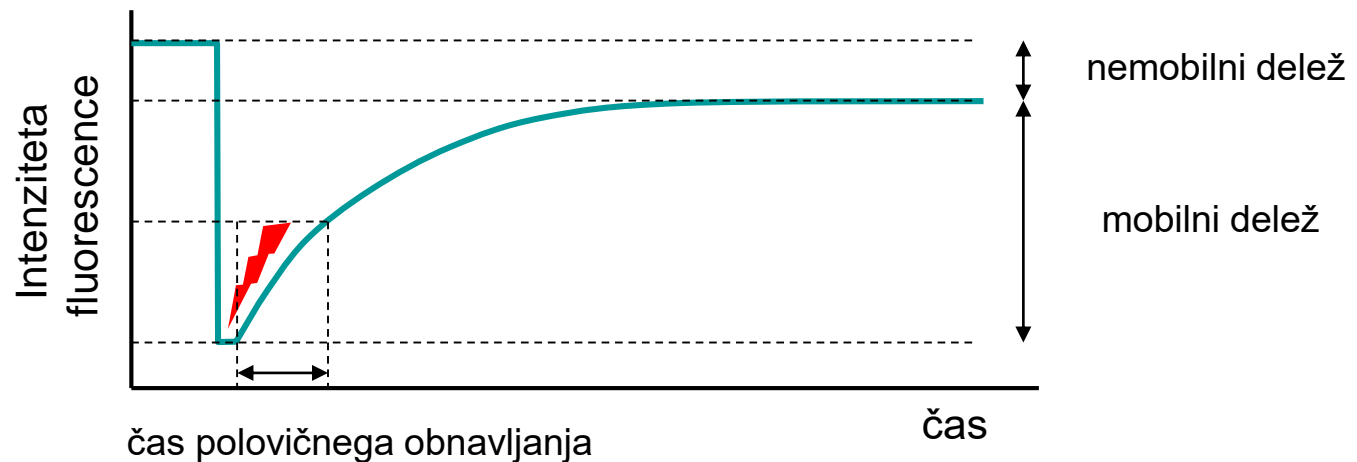
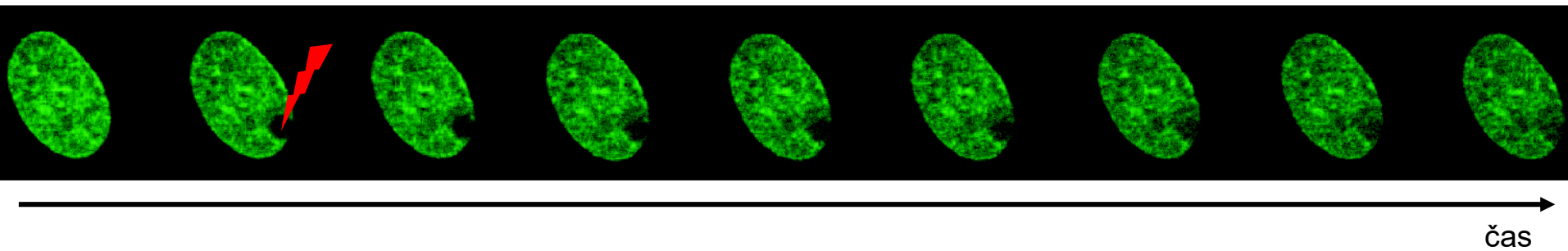
Laserski žarek

Difuzijski koeficient $D \propto \frac{k_B T}{\eta R}$

Fluorescence Recovery After Photobleaching - FRAP

- “Obnavljanje fluorescence po fotoslepljenju”

Kako lahko različno gibljivost delcev
(molekul) izkoristimo v laboratoriju?

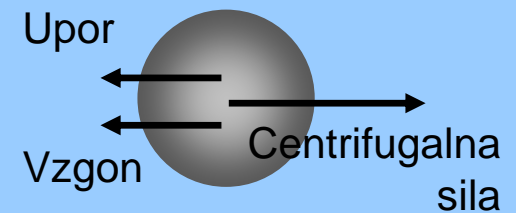
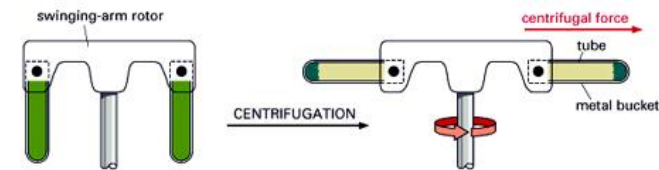
Centrifuga

Ločevanje delcev po gostoti:

- V disperziji nenabitih delcev tekmujeta urejevalna sila (težnost) in termično gibanje
→ stabilnost disperzije določa teža delcev
- Usedanje lahkih delcev v centrifugi pospešimo s “povečanjem njihove teže”, sorazmerno s kvadratom frekvence vrtenja (ω^2)

- Hitrost posedanja $\propto \frac{\text{centrif.}}{\text{upor}} \propto \frac{\omega^2 m'}{\eta R}$

(m' - masa delca, zmanjšana za vzgon)

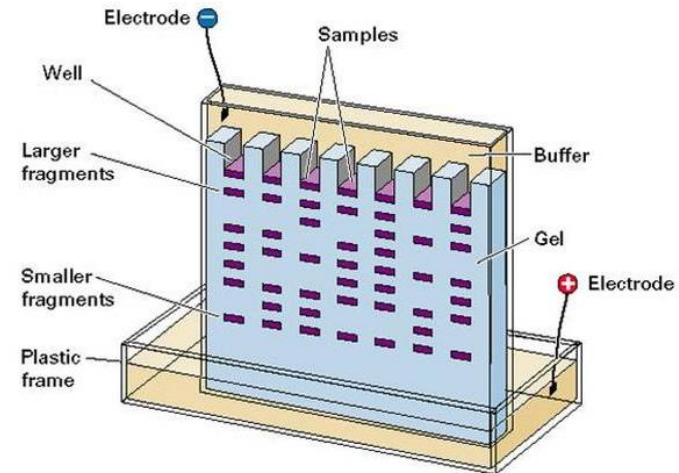

Elektroforeza

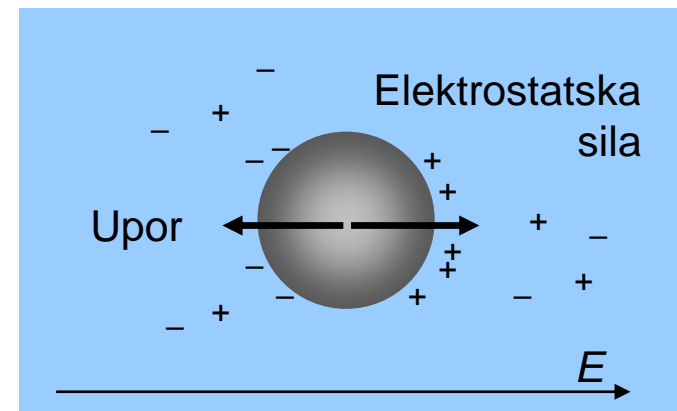
- Nabite delce lahko ločujemo tudi z električnim poljem - E
- Hitrost potovanja odvisna od gibljivosti delcev - μ

$$\mu \propto \frac{\text{naboj}}{\text{upor}} \propto \frac{Ze_0}{\eta R}$$

- Izvedbe: gelska, kapilarna, 2D ef., izoelektrično fokusiranje ...

Ze_0 - naboj delcev

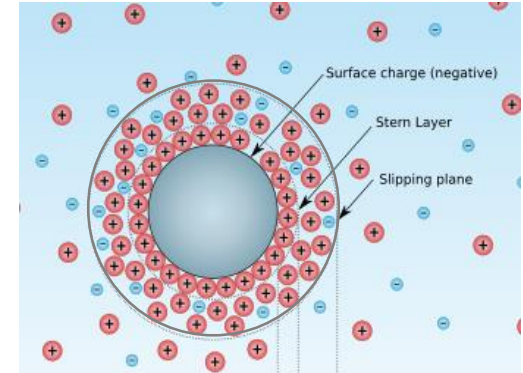
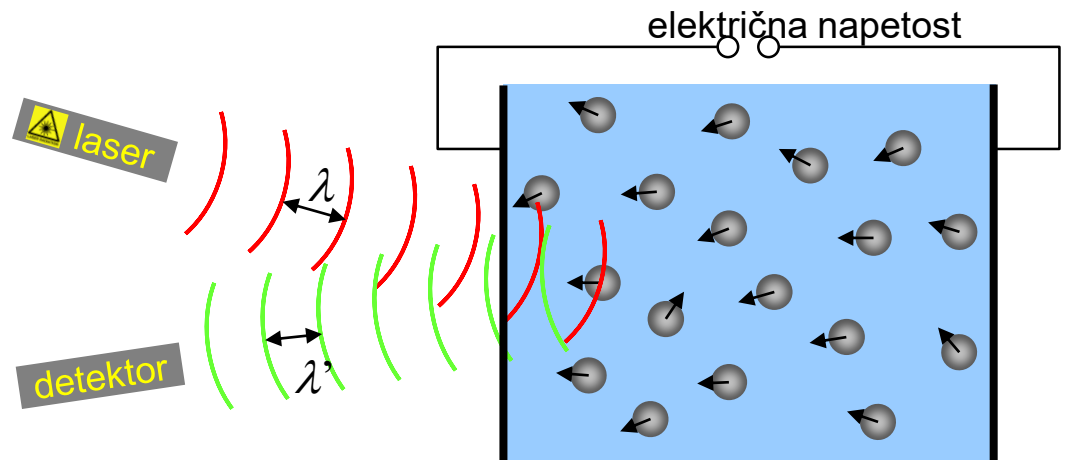

Meritev ζ -potenciala

- ζ -potencial $\propto$ efektivni naboj delca
- izmerimo elektroforetsko mobilnost μ , iz nje nato izračunamo ζ

$$\mu = \frac{v}{E} \rightarrow \zeta \propto \mu$$

- Merjenje hitrosti z „laserskim radarjem“

https://en.wikipedia.org/wiki/Zeta_potential